

Pabalstu par bērnu audzināšanu noteikšana Baltijas jūras reģiona valstīs

Īsumā

Ģimenes atbalsta politika ietver gan atbalsta pakalpojumus (izglītība, aprūpe), gan apmaksātus bērna kopšanas atvaļinājumus un ar bērna aprūpi saistītas sociālās garantijas (maternitātes, paternitātes pabalsti u. c.), gan finansiālo atbalstu ģimenēm sociālo pabalstu un/vai nodokļu atvieglojumu veidā.

Pabalsts par bērnu audzināšanu (turpmāk arī – PBA) ir daļa no personu ar bērniem atbalsta politikas sistēmas Baltijas jūras reģiona (turpmāk arī – BJR) valstīs (Dānijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Somijā, Vācijā un Zviedrijā).

PBA var tikt iedalīti universālos vai mērķētos. PBA var būt periodisks maksājums personām, kuras atbilst noteiktiem kritērijiem, vai maksājums, kas paredzēts, piemēram, pārtikas, apģērba vai mājokļa nodrošināšanai bērniem.

PBA visbiežāk tiek ieviests, lai samazinātu nabadzības riskam pakļauto bērnu skaitu, segtu bērnu audzināšanas izmaksas, kā arī veicinātu dzimstību. Šie motīvi nav savstarpēji izslēdzoši, un PBA ieviešanu var pamatot arī ar vairākiem motīviem. Liela uzmanība veltāma PBA mērķgrupas definēšanai, pabalsta apmēram, galvenā PBA saņēmēja, kā arī vecuma noteikšanai, līdz kādam par bērnu pabalsts tiek maksāts, PBA izmaksas biežumam un veidam.

PBA ar plašu saņēmēju loku var būt viens no instrumentiem ģimenes ar bērniem nabadzības riska mazināšanai, taču to ietekmi visprecīzāk var noteikt, izvērtējot visu atbalsta pasākumu ģimenēm ar bērniem kopumu.

Gan Covid-19 pandēmijas, gan augstās inflācijas seku novēršanai BJR valstis ievieš dažādus atbalsta pasākumus personām ar bērniem un piešķir gan mērķētus, gan universālus pabalstus, lai kompensētu zaudētos ienākumus. Visbiežāk BJR valstis izvēlas palielināt jau esošo pabalstu apmēru vai paplašināt to saņēmēju loku.

[Pārskatītā Eiropas Sociālā harta](#) paredz, ka ģimenei ir tiesības uz attiecīgu sociālo, juridisko un ekonomisko aizsardzību, lai nodrošinātu ģimenes pilnvērtīgu attīstību. Līdz ar to valsts īstenotā ģimenes politika sniedz ieguldījumu šo tiesību nodrošināšanā, jo īpaši ekonomiskajā un sociālajā jomā. [Ģimenes atbalsta politiku](#) veido gan atbalsta pakalpojumi (izglītība, aprūpe), gan apmaksāti bērna kopšanas atvaļinājumi un ar bērna aprūpi saistītas sociālās garantijas (maternitātes, paternitātes pabalsti u. c.), gan arī finansiālais atbalsts ģimenēm sociālo pabalstu un/vai nodokļu atvieglojumu veidā.

Dažādās valstīs prakse atbalsta sniegšanā personām ar bērniem atšķiras. [PBA](#) pabalsti var tikt iedalīti universālos vai mērķētos. [Universāls pabalsts](#) ir pieejams visām personām ar bērniem, un to visbiežāk piešķir, ņemot vērā pilsonību vai dzīvesvietu. Savukārt mērķēts pabalsts ir tāds, kuru saņem normatīvajos aktos definēta personu ar bērniem mērķgrupa, kas atbilst specifiskiem kritērijiem. Visbiežāk PBA ir beznosacījumu atbalsts naudas izmaksu veidā, kuru piešķir un regulāri izmaksā vienam no vecākiem par katru bērnu līdz normatīvajos aktos noteiktam bērna vecumam. PBA piešķiršanas kritēriji visbiežāk ir bērna vecums, tiesiskais statuss (pilsonība, dzīvesvieta) un citi bērnu vai mājsaimniecību ar bērniem raksturojoši demogrāfiskie rādītāji.

[Universālo pabalstu](#) pārklājums ir plašs, aptverot lielāko daļu bērnu valstī. Citāda situācija ir mērķēto pabalstu saņēmēju jeb atbalstāmās mērķgrupas noteikšanā, kur tiek izmantoti kritēriji. Īpaši plašs ģimenes valsts pabalsta tvērums ir Vācijā un Somijā, kur gandrīz visas personas ar bērniem, kurām pienākas pabalsts, tam ir pieteikušās un to saņem. [Pabalsta pārklājuma](#) izvērtēšanā jāņem vērā juridiskais pārklājums, pieteikšanās iespējas un pārklājuma efektivitāte. Juridiskais pārklājums ir saistīts ar normatīvajos aktos noteikto bērna vecumu, līdz kuram pabalstu iespējams saņemt. Pieteikšanās iespēju kontekstā būtiski ir aplūkot to personu loku, kuras ir pieteikušās pabalsta saņemšanai. Savukārt pārklājuma efektivitāti raksturo personu ar bērniem skaits, kas konkrētajā brīdī ir

tiesīgas saņemt pabalstu. Pārklājuma elementus ietekmē pakalpojumu pieejamība, ar pabalsta saņemšanu saistītās izmaksas, izpratne par PBA mērķiem, pieteikšanās kritērijiem un citām ar pakalpojumu saistītām procedūrām. Neatbilstības starp juridisko pārklājumu un pārklājuma efektivitāti var rasties dažādu iemeslu dēļ, tostarp PBA pabalstu struktūras un īstenošanas specifikas dēļ.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) valstīs, reaģējot uz mainīgajām ģimenes dzīves formām, pieņem reformas ģimenes politikas jomā. Visbiežāk reformas ir vērstas uz to, lai iespējami novērstu riskus, kas saistīti ar laulības šķiršanu. Piemēram, [daudzas valstis](#) ir ieviesušas un pilnveidojušas atbalstu ģimenēm, kur laulības šķiršanas gadījumā bērnu turpina audzināt viens no vecākiem. Dažas valstis ir arī pielāgojušas sociālo un/vai nodokļu pabalstu pieejamību ģimenēm, kurās bērna vecāki nav noslēguši laulību, kā arī ieviesušas atbalsta mehānismus ģimenēm, kur bērnu audzina viens no vecākiem. Piemēram, [Vācijā](#) šādām ģimenēm tiek nodrošināts plašs atbalsta pasākumu klāsts, tostarp nodokļu atvieglojumi. Ņemot vērā augsto nabadzības risku [šādām ģimenēm](#) Latvijā, [lietpratēji](#) īpaši aicina ieviest tām papildu atbalstu. Tostarp lietpratēji norāda uz šādu ģimeņu definēšanas problēmām, piemēram, tā nav viendabīga mērķgrupa gan pēc bērnu skaita, gan nodarbinātības, gan dzimuma, kā arī šajā grupā ir sarežģīti noteikt bērnu aprūpes nodrošināšanas un ģimenes apgādāšanas kārtību, valstij pārlietu neiejaucoties privātajā dzīvē. [Starptautiskajā praksē](#) visbiežāk par vienuļo vecāku uzskata personu, kas dzīvo kopā ar vienu vai vairākiem saviem bērniem bez partnera vai laulātā, taču var arī dzīvot vienā mājsaimniecībā ar saviem radniekiem.

[Lietpratēji](#) norāda, ka liela uzmanība veltāma PBA mērķgrupas definēšanai, pabalsta apmēram, galvenā PBA saņēmēja noteikšanai (piemēram, vai tikai māte ir tiesīga saņemt PBA), bērna vecuma, līdz kura sasniegšanai par viņu būs iespējams saņemt PBA, noteikšanai, PBA izmaksas biežumam un veidam. Valstīs, kur sociālās aizsardzības pārklājums ir vājš un ir augsts nabadzības risks, mērķētu pabalstu (balstoties ienākumu izvērtēšanā) ieviešana ir paplašinājusi pārklājumu grupām, kuru labklājības nodrošināšanai iepriekš tikusi veltīta nepietiekama vērība, tostarp personām ar bērniem. Piešķirot pabalstus, īpaši tad, ja tie ir mērķēti un pieteikšanās procedūras ir sarežģītas, var veidoties situācijas, ka personas, kurām pienāktos pabalsti, tiem nepiesakās. Tādējādi pabalsta mērķis – samazināt nabadzības riskam pakļauto personu skaitu – var palikt nesasniegts. Ja **mērķētu pabalstu** piešķir, [īstenojot līdzekļu](#) vai ienākumu pārbaudi, pabalsta apmērs būs mazāks tām personām ar bērniem, kuru ienākumi ir lielāki. Lietpratēji norāda, ka šāda veida pabalstus visbiežāk izmanto kā metodi, lai sasniegtu personas ar bērniem ar viszemākajiem ienākumiem, līdz ar to izlīdzinot šo personu finansiālo stāvokli. Tādējādi pastāv visai liela iespējamība, ka mazinās bērnu nabadzības līmenis un tiek panākti līdzīgāki bērnu dzīves standarti. Taču [lietpratēji](#) norāda, ka tāda pieeja mērķēto pabalstu noteikšanā, kad saņēmēju noteikšanai kā kritēriju izmanto zemu ienākumu līmeņa robežvērtību, atsevišķos gadījumos mērķauditoriju var atturēt no ienākumu gūšanas citos veidos vai arī gūtos ienākumus neuzrādīt. Tiek uzsvērts, ka tieši plašāki un iespējami vienkārši mērķauditorijas noteikšanas kritēriji samazina minētos riskus.

[Pabalstu apmēru](#) par vienu bērnu var noteikt dažādi, piemēram, piemērojot vienotu likmi visiem, tā var būt atšķirīga mājsaimniecības ietvaros katram bērnam vai pat atšķirties starp mājsaimniecību mērķgrupām. Piemēram, pabalsta apmērs vienā mājsaimniecībā var atšķirties atkarībā no bērna vecuma, bērnu skaita mājsaimniecībā, dzimšanas secības un no tā, vai bērnam ir invaliditāte. Dānijā, palielinoties bērna vecumam, samazinās pabalsta apmērs, savukārt Polijā, palielinoties bērna vecumam, pabalsta apmērs palielinās (sk. apskata sadaļu "Pabalstu veidi personām ar bērniem Baltijas jūras reģiona valstīs"). Pabalstu apmērs var atšķirties arī starp mājsaimniecībām atkarībā no to ienākumu līmeņa, ģeogrāfiskās atrašanās vietas vai mājsaimniecības sastāva. Lielāks [pabalstu apmērs](#) sekmīgāk palīdz novērst nabadzību, līdz ar to visbiežāk valstis izšķiras par labu lielāku pabalstu nodrošināšanai personām ar bērniem, kuras ir pakļautas vislielākajam nabadzības riskam. Būtiska ir arī [pabalstu apmēra indeksēšana](#), ņemot vērā inflāciju. Tādu nosacījumu noteikšana pabalstu saņemšanai, kuru neievērošanas gadījumā tiek pārtraukta pabalsta izmaksa, var papildus veidot mazaizsargātās sabiedrības grupas atstumtību. Neraugoties uz to, atsevišķos gadījumos nosacījumu noteikšana pabalsta saņemšanai ir arī veicinājusi pakalpojumu plašāku izmantošanu. Tomēr, lai varētu paredzēt nosacījumus, kas varētu labvēlīgi ietekmēt bērnu dzīves kvalitāti, ir jāspēj arī nodrošināt piekļuvi šiem pakalpojumiem. Pabalsta ietekmi uz bērnu nabadzību lielā mērā nosaka to personu ar bērniem ienākumi, kuras ir tiesīgas saņemt PBA, kā arī kopdzīves formas. Tāpat būtisks faktors, pēc lietpratēju [ieskata](#), ir arī pabalsta izmaksas biežums. Piemēram, personas, saņemot vienreizējus maksājumus (*lump sum payments*), izvēlas pirkt preces, kuras iespējams lietot ilgāk. Nozīmīga loma ir arī papildu

atbalsta bērniem pasākumiem, tostarp ieguldījumiem pakalpojumu sniegšanā un to kvalitātē, lai uzlabotu bērnu dzīves kvalitāti, tostarp izglītību, veselības aprūpi un ikdienas uzturu.

Latvijā ģimenes atbalsta politiku pamatā veido gan atbalsta pakalpojumi, gan apmaksāti bērna kopšanas atvaļinājumi un ar bērna aprūpi saistītas sociālās garantijas, gan arī finansiālais atbalsts ģimenēm sociālo pabalstu un/vai nodokļu atvieglojumu veidā. [Lietpratēji](#) norāda, ka Latvijā ir gan tieša ģimenes atbalsta politika, kuras mērķis ir uzlabot tās labklājību dažādu pabalstu un nodokļu atvieglojumu veidā, gan netieša ģimenes atbalsta politika, kas tiek īstenota, piemēram, nosakot minimālās darba algas apmēru. Viens no finansiālā atbalsta veidiem personām ar bērniem BJR valstīs ir pabalsts par bērnu (*child benefit (allowance)*, *family benefit (allowance)*). Latvijā šāda veida pabalsts ir ģimenes valsts pabalsts. BJR valstīs PBA saņemšanai var pieteikties dažādas personu ar bērniem mērķgrupas, piemēram, viens no bērna vecākiem, aizbildnis vai tikai māte.

Latvijā [PBA jeb ģimenes valsts pabalsts](#) ir ieviests kopš 1992. gada, un šobrīd tas ir vienīgais universālais pabalsts, kuru regulāri saņem personas ar bērniem Latvijā. To piešķir atbilstoši bērnu skaitam saskaņā ar personas pieteikumu. [Valsts sociālo pabalstu likumā](#) noteikts, ka pabalsti ir valsts atbalsts naudas izmaksu veidā, kuru saņem noteiktas iedzīvotāju grupas, kad tām rodas papildu izdevumi. Latvijā PBA mērķis ir daļēja ģimeņu izdevumu kompensēšana par bērnu audzināšanu un aprūpi.

Šobrīd Latvijā PBA piešķir saskaņā ar [Valsts sociālo pabalstu likuma](#) 6. pantu un [Ministru kabineta 2021. gada 21. decembra noteikumiem Nr. 864](#) "Kārtība, kāda piešķir un izmaksā ģimenes valsts pabalstu un piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti". 2022. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā, kas paredz palielināt ģimenes valsts pabalsta apmēru. Tādējādi šobrīd ģimenes par vienu bērnu līdz 20 gadu vecuma sasniegšanai saņem 25 euro mēnesī, par diviem bērniem līdz 20 gadu vecumam – 100 euro (50 euro mēnesī par katru bērnu), bet par trim bērniem līdz 20 gadu vecumam – 225 euro mēnesī (75 euro par katru bērnu). Par četriem un vairāk bērniem ģimenes saņem 100 euro par katru bērnu. Ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru ģimenē audzināmo bērnu no viņa viena gada vecuma sasniegšanas dienas līdz 16 gadu vecumam. Ja bērns pēc 16 gadu vecuma sasniegšanas turpina mācīties vispārējās vai profesionālās izglītības iestādē, pabalstu turpina izmaksāt līdz 20 gadu vecuma sasniegšanai, ja viņš nav stājies laulībā.

Lietpratēji norāda, ka [pabalsta mērķētība](#) Latvijā tiek īstenota netieši, jo, lai saņemtu pabalstu, personai, kura audzina bērnu, ir jāpiesakās. PBA saņemšanai nepiesakās vidēji 3–4 % no mērķgrupas. Arī [tiesībsargs](#) vērsis uzmanību uz to, ka ir gadījumi, kad iespēja pieteikties ģimenes valsts pabalsta saņemšanai nav izmantota. Jāatzīmē, ka Latvijā PBA kā valsts sociālā pabalsta saņemšanai ir zemas administratīvās izmaksas, jo, vienreiz noformējot dokumentus, pabalsta saņemšana tiek nodrošināta pastāvīgi visā normatīvajos aktos noteiktajā termiņā.

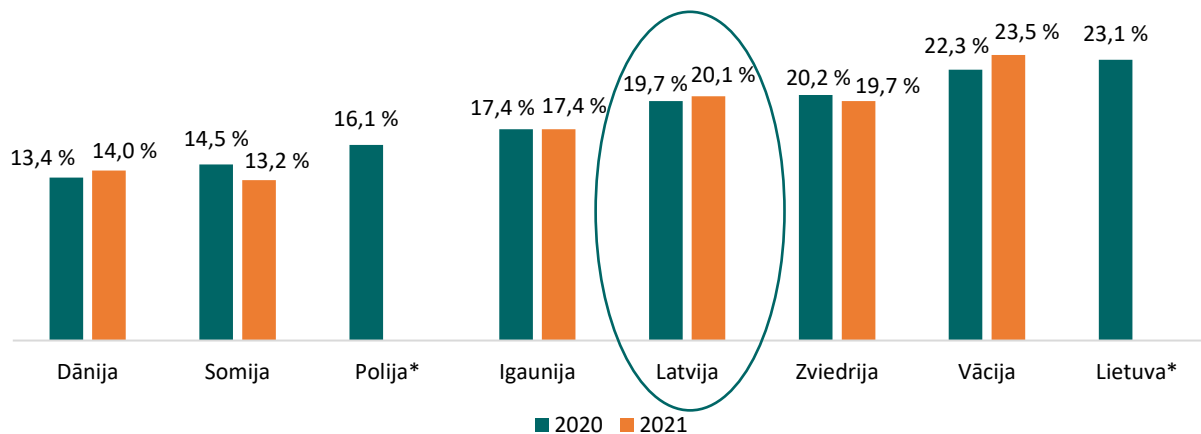
Pabalsta par bērnu audzināšanu ietekme uz iedzīvotāju labklājību

[Nabadzība](#) ir viens no visvairāk apspriestajiem jautājumiem sociālajā politikā. Tieši bērnu nabadzība tiek uzskatīta par īpaši būtisku problēmu, turklāt lietpratēji norāda, ka nabadzības pieredze bērnībā var radīt nozīmīgas sekas pieaugušā vecumā. Lietpratēji [norāda](#), ka PBA ir daļa no plašākas nodokļu un atbalsta politikas sistēmas, kas ietver dažādus pārklājuma un mērķēta pabalsta veidus. PBA ietekme uz bērniem ir atkarīga no plašākas ģimenes politikas pasākumu kopuma. Taču [pētījumos](#) iegūtie pierādījumi par valstīm, kurās ir universāls PBA vai PBA ar plašu saņēmēju loku, liecina, ka tas var būt efektīvs instruments bērnu nabadzības un nabadzības kopumā mazināšanai.

Lietpratēji norāda, ka [pabalsti](#) naudas izteiksmē parasti rada labumu valsts ekonomikai kopumā, kā arī dažkārt tie ir pat veicinājuši makroekonomisko izaugsmi. Visbiežāk tieši universāls pabalsts var palielināt valsts ieņēmumus, radot papildu pieprasījumu, kas savukārt veicina vietējo ražošanu. Starptautiskajā praksē dažādu veidu universālie pabalsti ir izmantoti pieprasījuma stimulēšanai recesijas periodos. Apvienoto Nāciju Organizācija [norāda](#), ka **universāls PBA palīdz samazināt augsto nabadzības risku bērniem, sniedz sociālo aizsardzību, kā arī nodrošina bērnu tiesības uz pamatvajadzībām**. Neraugoties uz to, jāņem vērā, ka PBA ir daļa no valsts nodrošinātajiem atbalsta pasākumiem personām ar bērniem, lai palīdzētu daļēji segt ģimenes izdevumus bērnu audzināšanai. Tomēr [Eiropas Savienībā](#) 24,2 procenti bērnu ir pakļauti nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai. [Lietpratēji](#) pauž, ka nabadzības riska palielināšanos ietekmēja 2008. gada finanšu krīze un

Pabalstu par bērnu audzināšanu noteikšana Baltijas jūras reģiona valstīs

tiek prognozēta tā palielināšanās Covid-19 pandēmijas ietekmē arī turpmāk. Nabadzības riskam BJR valstīs 2020. gadā bija pakļauti vidēji 18,3 procenti bērnu līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai (1. attēls). [Latvijā](#) nabadzības riskam visvairāk ir pakļautas daudz bērnu ģimenes un vecāki, kas audzina bērnus vieni. [Pētījumi](#) liecina, ka mājsaimniecību sastāvam un mājsaimniecību locekļu skaitam ir būtiska ietekme uz kopējo ienākumu līmeni mājsaimniecībā daudzās valstīs, īpaši Dienvidēiropā un Austrumeiropā, kur personas ar apgādājamiem bērniem ir vairāk nekā vidēji Eiropā pakļautas nabadzības riskam.

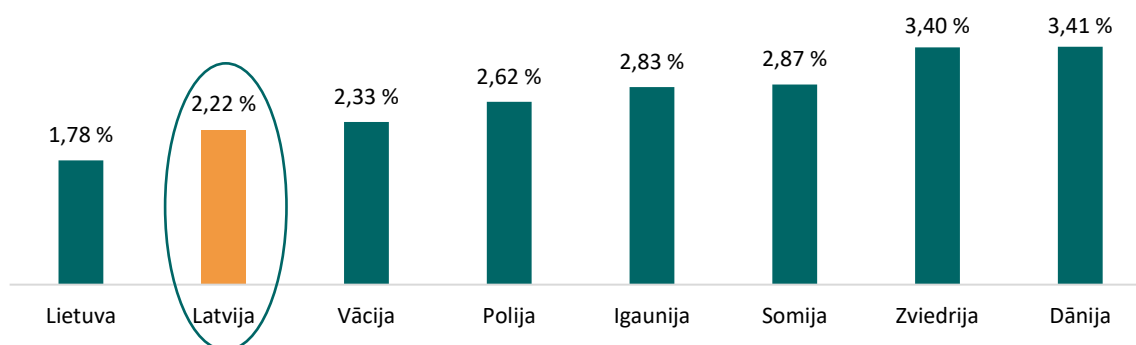

* Dati par Polijā un Lietuvā nabadzības riskam pakļauto bērnu skaita īpatsvaru 2021. gadā nav pieejami.

1. attēls. Nabadzības riskam pakļauto bērnu skaita īpatsvars (procentos) no kopējā bērnu skaita līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai BJR valstīs 2020. gadā

Avots: [Eurostat, 2022](#)

Lai mazinātu nabadzības līmeni, pēdējos divos gadu desmitos tiek paplašināti finansiālā atbalsta veidi, tādējādi palielinās valstu izdevumi [sociālajai aizsardzībai](#). BJR valstu grupā visvairāk ģimeņu un bērnu atbalsta pasākumiem 2017. gadā tērēja Dānija (3,41 procentus no IKP), savukārt vismazāk – Lietuva (1,78 procentus no IKP) (2. attēls). Dānijā 2020. gadā [nabadzības riskam pakļauto bērnu līdz 17 gadu vecumam skaits](#) ir samazinājies gandrīz par diviem procentpunktiem. Lietpratēji norāda, ka [valstu izdevumu rādītāji](#) nesniedz pietiekamu priekšstatu par ģimenes politikas dāsnumu, taču tie ļauj aptuveni novērtēt valsts līmeņa rīcībpolitikas centienus un palīdz saprast, kā laika gaitā mainījušies dažādi ģimenēm paredzēto atbalsta pasākumu veidi un cik lielā mērā tie ir saistīti ar bērnu nabadzības risku mazināšanu. Tāpat [lietpratēji](#) ir pārliecinājušies, ka **vidēji valsts izdevumu pieaugums sociālajai jomai par vienu procentu uz vienu iedzīvotāju samazina nabadzības riskam pakļauto bērnu rādītāju arī aptuveni par vienu procentu.**

2. attēls. BJR valstu izdevumu ģimeņu atbalsta pasākumiem īpatsvars (procentos) no IKP 2017. gadā

Avots: [OECD, 2022](#)

Lietpratēji arī skaidro, ka [valsts izdevumi](#) pabalstiem natūrā (piemēram, bērnu aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, pārtikas paku, apģērba, mācību grāmatu nodrošināšana) potenciāli var radīt lielāku ietekmi uz nabadzības riskam pakļauto bērnu skaita samazināšanu nekā pabalsti naudas izteiksmē. Tomēr arī pabalstiem

Pabalstu par bērnu audzināšanu noteikšana Baltijas jūras reģiona valstīs

naudas izteiksmē ir būtiska nozīme, īpaši ģimenēm, kuras ir pakļautas nabadzības riskam. Tāpat lietpratēji norāda, ka izdevumu samazināšanās finanšu krīžu laikā personām ar bērniem nākotnē var radīt nopietnas sekas, piemēram, var tikt ierobežota iespēja bērniem iegūt labu izglītību.

Lietpratēju veiktajā Latvijas ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.–2017. gadam *ex-post* [novērtējumā](#) secināts, ka ģimenes valsts pabalsta palielinājumu visvairāk novērtē ģimenes, kurās ir vismaz trīs vai vairāk bērnu, un tādas ģimenes arī ir vairāk pakļautas nabadzības riskam.

Latvijā pabalsta palielināšana 2017. gadā (proti, ģimenes valsts pabalsta apmērs tika palielināts par ceturto un nākamajiem bērniem līdz 50,07 *euro*) [lietpratēju](#) vērtējumā tika uzlūkota kā mērķēts atbalsts daudzbērnu ģimenēm ar ietekmi uz šīs grupas tiešajiem ienākumiem, taču bez būtiskas ietekmes uz šīs grupas nabadzības līmeni, jo nabadzības riska indekss šīm ģimenēm 2017. gadā palielinājās salīdzinājumā ar 2016. gadu. Lai gan [ģimenes valsts pabalsta](#) palielināšana par ceturto un nākamajiem bērniem ir pozitīvi ietekmējusi ģimeņu ar šādu bērnu skaitu ienākumus kopumā, šis solis nav būtiski ietekmējis tās ģimenes, kuras līdz tam bijušas pakļautas nabadzībai. Jāņem gan vērā, ka pasākuma mērķis nebija nabadzības mazināšana, bet tas tika ieviests trešā bērna politikas ietvaros. Latvijas gadījumā **universāli (uz visu mērķa grupu kopumā) orientēti sociālās palīdzības pasākumi personām ar bērniem ir drīzāk ar vāju ietekmi uz kopējo ienākumu nevienlīdzības mazināšanu un nabadzības apkarošanu**. Lietpratēji [norāda](#), ka pabalstu palielināšana jāskata kontekstā ar citiem atbalsta pasākumiem ģimenēm ar bērniem. **Lietpratēji akcentē, ka valstīs, kur ir visai augsta ienākumu nevienlīdzība, universāla pabalsta izmaksa nav racionāla. Mērķēts atbalsts nepieciešams tieši augstākam nabadzības riskam pakļautām grupām.**

[Likumprojekta “Grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā”](#) anotācijā (Saeimā iesniegts 30.03.2021.) norādīts, ka ģimenes valsts pabalsta palielināšanas no 2022. gada 1. janvāra mērķis ir lielāks finansiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem, kuras audzina divus un vairāk bērnus, tādējādi nomainot fokusu no triju bērnu politikas uz divu un vairāk bērnu politiku. Kā mērķis norādīts arī pabalsta saņēmējiem skaidrākas un vieglāk administrējamas sistēmas izveide un dzimstības veicināšana. Šobrīd finansiālā atbalsta faktisko ietekmi uz dzimstības palielināšanos ir pārāgri noteikt, jo kopš pabalstu palielināšanas nav pagājis ilgs laiks.

Pabalsti personām ar bērniem Baltijas jūras reģiona valstīs

Dānijā

[Bērnu vai/un jauniešu pabalstus](#) (*børne-og ungeydelsen*) izmaksā līdz bērna vai jaunieša 17 gadu vecumam. Pabalsta apmērs ir atkarīgs no bērna/jaunieša vecuma un no ģimenes ienākumiem. Pabalstu par bērnu/jaunieti izmaksā reizi ceturksnī par nākamo ceturksni. 2021. gadā pabalsts par bērnu līdz divu gadu vecuma sasniegšanai ceturksnī bija 4629 Dānijas kronas (aptuveni 622 *euro*); par bērnu vecumā no trim līdz sešiem gadiem tā apmērs bija 3666 Dānijas kronas (aptuveni 493 *euro*); par bērnu/jaunieti vecumā no septiņiem līdz 14 gadiem – 2883 Dānijas kronas (aptuveni 387 *euro*). Brīdī, kad bērns sasniedz 15 gadu vecumu, par viņa audzināšanu tiek uzsākta jauniešu pabalsta izmaksa. Jauniešu pabalstu izmaksā par iepriekšējo mēnesi un tā apmērs 2021. gadā bija 961 Dānijas krona (aptuveni 129 *euro*). Ja ienākumi gadā uz vienu ģimenes locekli nepārsniedz 818 300 Dānijas kronu (aptuveni 109 967 *euro*), pabalstu izmaksā pilnā apmērā. Ja ienākumi uz ģimenes locekli pārsniedz minēto ienākumu apmēru, pabalstu samazina par diviem procentiem no ienākumu summas, kas pārsniedz 818 300 Dānijas kronu.

Papildus ir pieejams arī [mērķēts pabalsts par bērnu](#) (*børnetilskud*), ko izmaksā viena vecāka ģimenei; ģimenei, kurā ir piedzimuši dvīņi, trīnīši utt.; ja viens no vecākiem vai abi ir pensionāri; ja kāds no vecākiem vai abi mās; ja bērna tēvs nav zināms; ja viens vai abi vecāki ir miruši; ja bērns ir adoptēts. Minētajām saņēmēju grupām pabalsta [apmērs](#) atšķiras, piemēram, dvīņu vecāki saņem 2504 Dānijas kronas (aptuveni 336 *euro*) ceturksnī, bet ja kāds no vecākiem vai abi mās – 1993 Dānijas kronas (aptuveni 267 *euro*) ceturksnī.

Papildus bērnu vai/un jauniešu pabalstam persona ar bērniem var pieteikties uz valsts apmaksātu dienas aprūpes vietu. Atbalsta apmērs ir atkarīgs no māsaimniecības kopējiem ienākumiem – ja ienākumi ir līdz 185 701 Dānijas kronai (aptuveni 24 948 *euro*), pieejams atbalsts pilnā apmērā; ja ienākumi ir no 185 701 līdz 576 799 Dānijas kronām (aptuveni 77 490 *euro*), pieejams daļējs atbalsts; ja ienākumi ir virs 576 800 Dānijas kronām, atbalsts nav pieejams. Personām ar bērnu(-iem) ir iespēja saņemt arī maternitātes un paternitātes

pabalstus, kā arī pabalstu situācijās, ja bērns dzīvo pie viena no vecākiem un nesaņem finansiālu atbalstu no otra vecāka.

Igaunijā

PBA mērķis ir nodrošināt personām ar bērniem daļēju atlīdzību par izdevumiem, kas saistīti ar bērnu aprūpi, audzināšanu un izglītošanu.

[Pabalstu par bērnu](#) (*lapsetoetus*) maksā, līdz bērns ir sasniedzis 16 gadu vecumu. Pabalstu maksā par bērniem, kuri turpina mācības, līdz viņi pabeidz vispārīzglītojošo skolu, vai līdz tā mācību gada beigām, kurā viņiem aprit 19 gadi.

Pabalsta apmērs ir atkarīgs no bērnu skaita ģimenē. Par pirmo un otro bērnu tas ir 60 *euro* mēnesī par katru bērnu, savukārt ģimenēm ar trim un vairāk bērniem, sākot ar trešo bērnu, par katru bērnu tiek izmaksāti 100 *euro* mēnesī.

Paredzēts arī speciāls pabalsts ģimenēm ar trim un vairāk bērniem. Ja ģimenē ir no trim līdz sešiem bērniem, tad iespējams kopā saņemt 300 *euro* mēnesī, bet, ja ģimenē ir septiņi un vairāk bērnu, tad šā speciālā pabalsta apmērs kopā ir 400 *euro*.

Cits pabalsts paredzēts vecākiem, kuri audzina bērnu vieni. To izmaksā, ja bērna dzimšanas apliecībā vai iedzīvotāju reģistrā nav datu par bērna tēvu vai bērna otrs vecāks ir oficiāli pasludināts par bēgļi. Šā pabalsta apmērs ir 19,18 *euro* mēnesī.

[Papildus pabalstam par bērnu](#) ir pieejami maternitātes un paternitātes pabalsti, papildu vecāku pabalsts tēviem, kā arī aktīvā dienesta militārpersonas bērna pabalsts (*ajateenija või asendusteenistuja lapse toetus*) (900 *euro* mēnesī).

Lietuvā

[Valsts atbalsta sistēma](#) ģimenēm un bērniem sastāv no divām galvenajām daļām: pabalstiem, kas tiek maksāti neatkarīgi no ģimenes ienākumiem, un palīdzības, kas tiek sniegta ģimenēm atkarībā no to ienākumu līmeņa.

Universālo pabalstu par bērnu ieviesa [2018. gadā](#). [Pabalsts par bērnu](#) no 2022. gada 1. jūlija tika palielināts, lai paaugstinātu personu ar bērniem ienākumus un mazinātu inflācijas ietekmi mērķgrupai. [Lietuvā](#) persona, kurai ir bērns līdz 18 gadu vecumam, ik mēnesi saņem pabalstu par katru bērnu 80,5 *euro* apmērā. Pabalsta izmaksa turpinās, līdz bērns sasniedzis 23 gadu vecumu, ja jaunietis mācās vispārējās izglītības programmā.

Papildu maksājums 47,38 *euro* apmērā mēnesī pienākas gadījumos, kad ģimene audzina vienu vai divus bērnus, un tās kopējie ienākumi uz vienu personu mēnesī divas reizes nepārsniedz valsts garantēto ienākumu (294 *euro*) apmēru, kā arī ja ģimenē ir trīs un vairāk bērni vai bērns ar invaliditāti neatkarīgi no ģimenes ienākumiem.

[Papildus pabalstam](#) par bērnu ir pieejami maternitātes un paternitātes pabalsti, kā arī aktīvā dienesta militārpersonas bērna pabalsts (*benefit for a child of serviceman*) (69 *euro* mēnesī).

Polijā

2019. gadā tika ieviests universāls pabalsts par bērnu. PBA izmaksā par bērnu līdz 18 gadu vecumam. Pabalsta apmērs par katru bērnu ir 500 Polijas zloti (aptuveni 109 *euro*) mēnesī.

Papildus maksā arī [pabalstu ģimenei par bērnu](#) (*zasitek rodzinny*), kas paredzēts, lai daļēji segtu bērna uzturēšanas izmaksas. To izmaksā katru mēnesi, un tā apmērs mainās atkarībā no bērna vecuma. Par bērnu vecumā līdz pieciem gadiem pabalsta apmērs ir 95 zloti (aptuveni 20 *euro*); par bērnu vecumā no pieciem līdz 18 gadiem – 124 zloti (aptuveni 26 *euro*); par bērnu vecumā no 18 līdz 24 gadiem – 135 zloti (aptuveni 28 *euro*). Šo pabalstu piešķir, ja vidējie ģimenes ienākumi mēnesī uz vienu personu nepārsniedz 674 zlotus (aptuveni 141 *euro*). Ja ģimenes loceklis ir bērns ar invaliditāti, pabalstu ģimenei par bērnu piešķir, ja vidējie ģimenes ienākumi mēnesī uz vienu personu nepārsniedz 764 zlotus (aptuveni 160 *euro*). Kopš 2016. gada [gadījumos](#), kad ģimenes kopējie ienākumi pārsniedz noteikto summu, pabalsta apmērs tiek samazināts par tādu summu, par kādu ir pārsniegts noteiktais pabalsta apmērs. Piemēram, ģimenei, kurā ir trīs bērni un divi vecāki, kopējā pabalstu un piemaksu summa ir 794 zloti. Šis ģimenes kopējie ienākumi uz vienu personu ir 700 zloti

Pabalstu par bērnu audzināšanu noteikšana Baltijas jūras reģiona valstīs

(aptuveni 149 *euro*), līdz ar to ir pārsniegts likumā noteiktais apmērs uz vienu personu – 674 zloti. Pārsniegtā starpība ir 130 zloti (jo $5 \times 700 \text{ zloti} - 5 \times 674 \text{ zloti} = 130 \text{ zloti}$), līdz ar to pieejamais pabalstu un piemaksu apmērs ir 794 zloti-130 zloti=664 zloti (aptuveni 142 *euro*). Pabalstu ģimenei par bērnu neizmaksā, ja pabalstu summa kopā ar piemaksām, kas pienākas konkrētajai ģimenei pēc aprēķina, ir mazāka par 20 zlotiem (aptuveni četri *euro*).

Izmaksā arī [pabalstu mācību gada sākumā](#), kuru piešķir par katru bērnu vecumā līdz 20 gadiem (bērniem ar invaliditāti – līdz 24 gadiem), kurš sāk mācību gadu vispārīgglītojošajā vai profesionālajā skolā. Papildus ir arī šādi [pabalsti](#): maternitātes un paternitātes pabalsti, piemaksa viena vecāka ģimenēm (*dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka*), piemaksa bērnam ar invaliditāti rehabilitācijai (*dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego*).

Somijā

Ģimenes ar bērniem saņem pabalstu par bērnu (*lapsilisä*), kura apmērs atkarīgs no bērnu skaita ģimenē. [Pabalstu par bērnu](#) izmaksā katru mēnesi, līdz bērns sasniedz 16 gadu vecumu, pārceļas uz ārzemēm vai sāk saņemt invaliditātes pensiju. Par pirmo bērnu pabalsts katru mēnesi ir 94,88 *euro*, par otro bērnu – 104,84 *euro*, par trešo – 133,79 *euro*, par ceturto – 163,24 *euro*, savukārt par piekto un katru nākamo bērnu – 182,69 *euro*. Nepilnā ģimenē tas vecāks, kurš dzīvo kopā ar bērniem un kuram ir tiesības saņemt pabalstu par bērnu, saņem papildu piemaksu 63,3 *euro* apmērā mēnesī par katru bērnu. Šo pabalstu var pieprasīt, ja persona nav precējusies vai bērna vecāki nedzīvo kopā, vai ir juridiski šķīrusies. Piemaksu var saņemt arī gadījumos, kad vecākiem ir kopīga aizgādība pār bērnu. Šādos gadījumos piemaksu piešķir no nākamā mēneša sākuma pēc ģimenes apstākļu maiņas.

Papildus var [saņemt](#) arī maternitātes un paternitātes pabalstu, kā arī pabalstus par bērna aprūpi atkarībā no izvēlētajā dienas aprūpes veida līdz skolas vecuma sasniegšanai.

Vācijā

[Pabalstu par bērnu](#) (das *Kindergeld*) piešķir par bērnu līdz tā 18 gadu vecuma sasniegšanai, taču, ja jauniešis ir reģistrēts kā bezdarbnieks, pabalstu var saņemt, līdz bērns sasniedz 21 gada vecumu. Ja jauniešis iegūst augstāko izglītību vai veic brīvprātīgo dienestu, pabalsta izmaksa par viņu tiek turpināta līdz 25 gadu vecuma sasniegšanai. Par pirmo un otro bērnu pabalsta apmērs ir 219 *euro* mēnesī katram, par trešo bērnu – 225 *euro* mēnesī, savukārt par ceturto un katru nākamo bērnu – 250 *euro*.

Personai ar bērnu(-iem), ja ienākumi abiem vecākiem kopā nepārsniedz 900 *euro* vai vientuļajam vecākam 600 *euro*, piešķir piemaksu par bērnu (*der Kinderzuschlag*). Tā lielākais iespējamais apmērs ir 229 *euro* par bērnu, un to izmaksā, līdz bērns sasniedzis 25 gadu vecumu ar nosacījumu, ka bērns nestājas laulībā vai nemainās ģimenes materiālā situācija. Papildus minētajai piemaksai par bērnu šī mērķgrupa ir tiesīga saņemt arī atbalstu ar izglītības ieguvu saistīto izdevumu segšanai, piemēram, bezmaksas pusdienas skolā un bērnudārzā, kā arī skolas piederumus 156 *euro* apmērā.

Zviedrijā

[Pabalstu par bērnu](#) (*barnbidrag*) piešķir par bērnu līdz tā 16 gadu vecuma sasniegšanai. [Pabalsta apmērs](#) ir 1250 Zviedrijas kronas (aptuveni 117 *euro*) mēnesī ģimenei vai 625 Zviedrijas kronas (aptuveni 58,50 *euro*) katram aizbildnim, ja ir divi aizbildņi. Piemaksu pie pabalsta par bērnu saņem ģimenes, kurās ir vairāk par vienu bērnu (*flerbarnstillägg*). Piemaksas apmērs palielinās atkarībā no bērnu skaita – par diviem bērniem tas ir 150 Zviedrijas kronas (aptuveni 14,14 *euro*); par trim bērniem – 730 Zviedrijas kronas (aptuveni 68,83 *euro*) utt. Bērna vecuma kritēriji piemaksas saņemšanai ir tādi paši kā pabalstam par bērnu – to saņem līdz bērna 16 gadu vecumam. Papildus izmaksā arī ikmēneša pabalstu, ja bērns pēc 16 gadu vecuma turpina mācīties vidusskolā (*förlängt barnbidrag*). To izmaksā ne ilgāk kā līdz bērna 20 gadu vecuma sasniegšanai, un tā apmērs ir 1250 Zviedrijas kronas (aptuveni 117 *euro*).

Ir iespēja [papildus](#) saņemt maternitātes un paternitātes pabalstu, mājokļa pabalstu personām ar bērniem, ja šo personu ienākumi ir zemi, un bērna aprūpes pabalstu, ja bērnam ir noteikta invaliditāte.

COVID-19 pandēmijas laikā sniegtais atbalsts ģimenēm ar bērniem BJR valstīs

Covid-19 pandēmija nelabvēlīgi ietekmēja ne tikai sabiedrības veselību, bet arī finansiālo labklājību. Daudzas valstis Covid-19 pandēmijas radīto sekas novēršanai kā vienu no rīcībpolitikas instrumentiem īstenoja papildu finansiālā atbalsta piešķiršanu ģimenēm ar bērniem, kurām samazinājās ienākumi. Līdz ar to ES valstis pielāgoja dažādu esošo pabalstu par bērnu audzināšanu vai citu pabalstu nosacījumus, lai to pārklājums būtu plašāks vai/un pabalsts būtu pieejams lielākam skaitam personu, kā arī palielināja pabalsta apmēru un/vai ieviesa jaunus finansiālā atbalsta instrumentus. Covid-19 pandēmijas laikā dažās valstīs pabalstus vai piemaksas ģimenēm izmaksāja tiešā veidā, veicot regulārus maksājumus, savukārt citās valstīs atbalsts ģimenēm sniegts netieši, piemēram, nodokļu atvieglojumu veidā.

ES valstu valdības, reaģējot uz krīzi, ko raisījusi Covid-19 pandēmija, ieviesa [pasākumus dažādu jomu atbalstam ar mērķi mazināt krīzes sociālo un ekonomisko ietekmi](#). Tika arī īstenoti pasākumi sociālo grūtību novēršanai un ienākumu aizsardzībai.

Kopumā ES, tostarp BJR valstīs, laikposmā no 2020. gada sākuma līdz 2022. gada jūnijam tika īstenoti 75 [atbalsta pasākumi personām, kuru aprūpē ir bērni](#). Pasākumi BJR valstīs, kas vērsti uz "sociālo grūtību novēršanu", kā arī īstenoti, lai nodrošinātu "ienākumu aizsardzību", apkopoti 1. tabulā.

1. tabula

Speciālie atbalsta pasākumi par bērnu audzināšanu Covid-19 pandēmijas periodā BJR valstīs

Avots: [Eurofound, 2022](#)

Valsts	Atbalsta pasākuma nosaukums un tā ieviešanas datums	Atbalsta pasākuma apraksts
 Dānija	Palīdzība ģimenēm, ja bērnam konstatē inficēšanos ar Covid-19 (11.01.2021.)	Bērna vecāki uz laiku saņem bezdarbnieka pabalstu gadījumā, kad bērnam līdz 14 gadu vecumam ir konstatēta inficēšanās ar Covid-19 vai bērns ir nosūtīts mājās kā tuva kontaktpersona, ja citi bērni vai pieaugušie skolā vai dienas aprūpes iestādē ir inficēti. Vecāki ir tiesīgi saņemt bezdarbnieka pabalstu normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā līdz brīdim, kad bērnam ir ļauts atgriezties bērnudārzā vai skolā.
 Lietuva	Vienreizējs maksājums bērnu vecākiem papildus bērnu pabalstam (03.07.2020.)	Tika piešķirts vienreizējs pabalsts par visiem apgādībā esošajiem bērniem līdz 18 gadu vecumam, par kuriem vecāki saņēma universālo pabalstu par bērnu. Vienreizējā pabalsta apmērs bija 120 vai 200 <i>euro</i> atkarībā no saņemtā universālā PBA apmēra.
 Igaunija	Pabalsts vecākiem, kas audzina bērnus ar speciālām vajadzībām (06.10.2020.)	Pabalstu izmaksāja vienam no vecākiem, kura aprūpē ir bērns ar speciālām vajadzībām, ja vecāks nevarēja strādāt valstī izsludinātās ārkārtas situācijas dēļ un viņam bija jā rūpējas par bērnu. Pabalsta saņemšanai kvalificējās personas, kas oficiāli atradās bezalgas atvaļinājumā, un šā pabalsta saņēmēji nesaņēma jebkādu citu ar Covid-19 saistītu finansiālu atbalstu (piemēram, vecāku pabalstu). Pabalsta apmērs par kalendāra dienu bija noteikts 70 procentu no iepriekšējā kalendāra gada algas par kalendāra dienu. Pabalstu izmaksāja katru mēnesi. Minimālā likme bija 18 <i>euro</i> dienā, bet maksimālā likme – 35 <i>euro</i> dienā. Pabalsts bija īslaicīgs, to sāka maksāt no 2020. gada 12. martā visu neapmaksātā atvaļinājuma laiku, bet ne ilgāk kā līdz 2020. gada 31. maijam.

Valsts	Atbalsta pasākuma nosaukums un tā ieviešanas datums	Atbalsta pasākuma apraksts
 Polija	<p>Aprūpes pabalsti strādājošiem vecākiem, kam jānodrošina personīgā dienas aprūpe maziem bērniem pirmsskolas/skolas slēgšanas dēļ (11.05.2020.)</p>	<p>Strādājošajiem vecākiem bija tiesības saņemt papildu bērnu aprūpes pabalstu, ja viņiem bija jānodrošina dienas aprūpe bērniem mājās. Uz to bija tiesīgi pretendēt arī vecāki, kuru bērniem dienas aprūpi mājās iepriekš nodrošināja algotas trešās personas (aukles). Tāpat pabalsta mērķgrupa bija arī vecāki, kuriem ir bērni ar invaliditāti vecumā līdz 16 vai 18 gadiem, ja bērnam bija oficiāli atzītas speciālās izglītības vajadzības. Pabalsts bija pieejams laika posmā, kamēr izglītības iestādes bija slēgtas. Aprūpes pabalsta apmērs bija 80 procentu no vecāka bruto algas.</p>
 Vācija	<p>Ienākumu kompensācija skolas vai dienas aprūpes iestādes slēgšanas gadījumā (10.01.2021.)</p>	<p>Vecāki ir tiesīgi saņemt kompensāciju skolas vai dienas aprūpes iestādes slēgšanas gadījumā līdz 67 procentu apmērā no zaudētajiem ienākumiem jeb maksimāli 2016 <i>euro</i> par ne vairāk kā 10 nedēļām vienam strādājošam vecākam vai ne vairāk kā 20 nedēļām vientuļajiem vecākiem. Līdzekļu izmaksu veic darba devēji, kuriem jāiesniedz pieteikums sociālās apdrošināšanas iestādei savu darbinieku vārdā. Atbalsta saņemšanas termiņš pagarināts līdz 23.09.2022.</p>
	<p>Ārkārtas piemaksa par bērnu (06.05.2020.)</p>	<p>Tika mainīti piemaksas par bērnu (<i>der Kinderzuschlag</i>) saņemšanas nosacījumi. Proti, vairs netika vērtēti vecāka ienākumi pēdējo sešu mēnešu laikā, bet gan tikai mēnesi pirms pabalsta pieteikšanas. Piemaksa par bērnu atbilstoši aktualizētajiem tās saņemšanas nosacījumiem tika izmaksāta līdz 2021. gada 31. decembrim.</p>
	<p>Ienākumu zaudējumu kompensācija vecākiem, kurus skārusi mājāsēde (29.05.2020.)</p>	<p>No 2020. gada 30. marta līdz 2020. gada 31. decembrim vecāki, kuriem skolu un dienas aprūpes iestāžu slēgšanas dēļ bija jāpaliek mājās, lai pieskatītu bērnus līdz 12 gadu vecumam vai bērnus ar speciālām vajadzībām, un kuri bija zaudējuši ienākumus, bija tiesīgi saņemt ienākumu kompensāciju par 10 nedēļām. Zaudējumi tika kompensēti 67 procentu apmērā no mēnešalgas, taču nepārsniedzot 2016 <i>euro</i> mēnesī.</p>
 Zviedrija	<p>Izmaiņas vecāku pabalsta saņemšanas kārtībā (29.05.2020.)</p>	<p>Tika mainīts vecāku pabalsta saņemšanas periods pēc dzemdībām, kas paredzēts jaundzimušā aprūpei. Vecāki, kuriem nebija iespējas palikt mājās vai strādāt nepilnu darba laiku (piemēram, tādiem vecākiem, kuri strādāja kritiski svarīgās nozarēs un profesijās), bija tiesīgi atlikt vecāku pabalsta saņemšanu līdz bērna 14. dzīves mēnesim, taču ne vēlāk kā līdz 2021. gada jūnijam.</p>
	<p>Īslaicīgi paaugstināts mājokļa pabalsts ģimenēm ar bērniem (22.09.2021.)</p>	<p>Pabalsts bija pieejams ģimenēm ar zemiem ienākumiem, ja māsaimniecībā dzīvoja bērni līdz 18 gadu vecumam. Pabalsta apmērs bija atkarīgs no māsaimniecībā dzīvojošo personu kopējiem ienākumiem, bērnu skaita, mājokļa lieluma, īres maksas un citām līdzīgām izmaksām. Vidējais pabalsta apmērs bija 3500 Zviedrijas kronu (aptuveni 350 <i>euro</i>).</p>

Valsts	Atbalsta pasākuma nosaukums un tā ieviešanas datums	Atbalsta pasākuma apraksts
		Ģimenes, kas saņēma mājokļa pabalstu, laikposmā no 2020. gada 1. jūlija līdz 31. decembrim saņēma vēl papildu atbalstu, kas tika atkārtoti atjaunots 2021. gadā, un ģimenes saņēma papildu mājokļa pabalstu no 2021. gada 1. septembra līdz 31. decembrim.

[Lietpratēji](#) pauž, ka Covid-19 pandēmijas ietekme uz Eiropas iedzīvotāju un valstu kopējo finansiālo situāciju būs novērojama arī turpmākajos gados. Ir lietderīgi aplūkot mācības no iepriekšējās finanšu krīzes, kas daudzas valstis piemeklēja laikposmā no 2007. gada līdz 2010. gadam. Arī šīs krīzes sekas tieši vai netieši ietekmēja ģimeņu ar bērniem labklājību:

- ✓ Eiropas valstīs ieviestā taupības politika vairāk ietekmēja sievietes nekā vīriešus. Viens no iemesliem bija strādājošo skaita samazināšana valsts sektorā, kur vairāk ir nodarbinātas sievietes;
- ✓ ieviestā taupības politika negatīvi ietekmēja Eiropas valstu māsaimniecību sociālo aizsardzību, jo šai jomai atvēlētais finansējums tika samazināts. Taupības pasākumi šajā periodā bija saistīti, piemēram, ar stingrākiem nosacījumiem bezdarbnieka pabalsta saņemšanai, tā apmēra un ilguma, kā arī ar minimālo ienākumu apmēra samazināšanu. Līdz ar to pieauga nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits;
- ✓ ieviestā taupības politika ietekmēja arī personu ar bērniem ikdienu un finansiālo situāciju. Personu ar bērniem iespējas piedalīties darba tirgū tika ierobežotas, kas savukārt radīja tām lielu finansiālo slogu, jo īpaši darba ņēmējiem ar terminētiem vai sezonāliem darba līgumiem. Valstīs, kur pirms krīzes bija augsts ienākumu aizsardzības līmenis un liels pabalstu apmērs, personas ar bērniem tika labāk pasargātas no nabadzības riskiem. [Plaša tvēruma rīcībpolitika](#) krīzēs ir salīdzinoši elastīgāka nekā mērķēta rīcībpolitika. To iespējams koriģēt gan horizontāli (piemēram, palielinot pabalstu apmēru), gan vertikāli – paplašinot saņēmēju loku. Arī apkopotā informācija par BJR valstīs īstenotajiem atbalsta pasākumiem liecina, ka valstis visbiežāk izvēlas palielināt jau esošo pabalstu apmēru vai palielināt saņēmēju loku, savukārt pilnīgi jauni atbalsta pasākumi ir samērā maz praktizēts risinājums. Turklāt jauni atbalsta pasākumi ir ieviesti, galvenokārt balstoties uz jau esošām pabalstu sistēmām. Tika izmantots atbalsts arī vienreizēju maksājumu veidā.

Papildus 1. tabulā minētajiem pabalstiem, kas vērsti uz Covid-19 pandēmijas izraisīto seku pārvarēšanu, daļa BJR valstu ieviesušas arī speciālus pasākumus nolūkā atbalstīt vismazāk aizsargātās sabiedrības grupas un personas ar bērniem augošās inflācijas dēļ. [Igaunija](#) no 2022. gada 1. jūnija palielināja iztikas minimumu uz vienu personu no 150 uz 200 *euro*. Iztikas minimuma apmērs ir nozīmīgs iztikas pabalsta (*toimetulekutoetuse*) noteikšanā un izmaksā. To piešķir personām, kuras dzīvo vienas, vai ģimenēm, kuru ikmēneša neto ienākumi pēc mājokļa izmaksu (īre, komunālie maksājumi, zemes nodoklis un ēkas apdrošināšana) segšanas ir zem iztikas minimuma. Tāpat Igaunijā 2022. gada novembrī paredzēts izmaksāt ģimenēm ar bērniem papildu vienreizēju 50 *euro* atbalstu par katru bērnu ģimenē, lai kompensētu cenu pieaugumu.

Lietpratēji [norāda](#), ka, ņemot vērā sarežģīto situāciju, ko rada augstā inflācija, vājie izaugsmes rādītāji, stingrāki finanšu nosacījumi un ierobežotas fiskālās politikas iespējas, valstu valdībām un politikas veidotājiem būs jāpārskata izdevumu prioritātes, lai mērķtiecīgi palīdzētu mazāk sociāli aizsargātajiem iedzīvotājiem, tostarp ģimenēm ar bērniem.

Darba noformējumam izmantoti attēli no tīmekļvietnes <https://freeflagicons.com/>.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz apskatu, tā autoru un Latvijas Republikas Saeimu ir obligāta. Nekomerčiālos nolūkos apskatu drīkst pārpublicēt vai citādi izmantot bez īpašas saskaņošanas ar Latvijas Republikas Saeimu un apskata autoru.

Latvijas Republikas Saeima un apskata autors nav atbildīgs par ziņojumā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu un tās radītajām sekām.

Apskats neatspoguļo Latvijas Republikas Saeimas kā likumdevēja viedokli.

Visas mantiskās tiesības uz apskatu pieder Latvijas Republikas Saeimai.

ISBN 978-9934-598-32-6